



Музейна педагогіка в науковій освіті: освітні втрати в умовах війни

Збірник матеріалів доповідей учасників
Міжнародного круглого столу

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ
ТА ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ
ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ МИСТЕЦТВ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ЦЕНТР
«МАЛА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ»
УКРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ МИХАЙЛА ДРАГОМАНОВА
КАФЕДРА ЮНЕСКО З НАУКОВОЇ ОСВІТИ

8 червня 2023 року, м. Київ

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ
І НАУКИ УКРАЇНИ

МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ ТА
ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК
УКРАЇНИ

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ
ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ
МИСТЕЦТВ УКРАЇНИ

НАЦІОНАЛЬНИЙ ЦЕНТР
«МАЛА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ»

УКРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ МИХАЙЛА ДРАГОМАНОВА
КАФЕДРА ЮНЕСКО З НАУКОВОЇ ОСВІТИ

МУЗЕЙНА ПЕДАГОГІКА В НАУКОВІЙ ОСВІТІ: ОСВІТНІ ВТРАТИ В УМОВАХ ВІЙНИ

*Збірник матеріалів доповідей учасників
Міжнародного круглого столу*

(Київ, 8 червня 2023 року)

Київ
Національний центр
«Мала академія наук України»
2023

УДК 37
М89

*Рекомендовано до друку вченою радою
Інституту педагогіки НАПН України
(протокол № 8 від 3 серпня 2023 р.)*

Редакційна колегія:

С. О. Довгий, доктор фізико-математичних наук, професор, академік НАПН і НАН України;

О. М. Топузов, доктор педагогічних наук, професор, академік НАПН України;

В. А. Бітаєв, доктор філософських наук, професор, академік НАМ України;

М. В. Головка, доктор педагогічних наук, доцент;

В. Б. Дунець, кандидат політичних наук;

В. В. Щепанський, кандидат філософських наук;

Н. С. Коваленко, кандидат фізико-математичних наук;

К. Ю. Ладоня, доктор філософії в галузі філології (відповідальний редактор)

М89 **Музейна педагогіка в науковій освіті: освітні втрати в умовах війни** : збірник матеріалів доповідей учасників Міжнародного круглого столу, м. Київ, 8 червня 2023 р. / за наук. ред. С. О. Довгого. — Київ : Національний центр «Мала академія наук України», 2023. — 254 с.

DOI: <https://doi.org/10.32405/978-617-7945-55-9-2023-248>

ISBN 978-617-7945-55-9

У виданні зібрано матеріали доповідей, які були представлені на Міжнародному круглому столі «Музейна педагогіка в науковій освіті: освітні втрати в умовах війни», що відбувся 8 червня 2023 р. у м. Києві.

УДК 37

Матеріали подано в авторській редакції. За достовірність фактів, цитат, посилань на джерела та вживання назв документів, власних імен тощо несуть відповідальність автори публікації.

ISBN 978-617-7945-55-9

© Національна академія педагогічних наук України, 2023

© Національний центр «Мала академія наук України», 2023

ЗМІСТ

Лісовий Оксен	
Вступне слово	11
Бабак Сергій	
Вступне слово	13
Довгий Станіслав	
Вступне слово	15
Карандєєв Ростислав	
Вступне слово	17
Рафальський Олег	
Вступне слово	19
Топузов Олег	
Вступне слово	21
Бітаєв Валерій	
Вступне слово	23
РОЛЬ МУЗЕЙНОЇ ПЕДАГОГІКИ У ПОДОЛАННІ ОСВІТНІХ ТА НАВЧАЛЬНИХ ВТРАТ В УМОВАХ ВІЙНИ	
Андросова Валентина	
Музейна педагогіка як важливий чинник виховання молодого покоління у сучасному соціокультурному просторі.....	26

Білоруська Люба

Роль музейної педагогіки
у подоланні освітніх та навчальних втрат
в умовах війни 31

Варивода Юлія

Музейна педагогіка як засіб соціальної реабілітації
в організації освітнього процесу під час війни..... 34

Гайнетдінов Дмитро

Говоримо з дітьми про нинішню війну: нотатки
з досвіду роботи Національного музею історії України
у Другій світовій війні 36

Голобородов Костянтин

Просвітницька роль музею закладу освіти
в умовах війни та дистанційного навчання 42

Головко Микола, Головко Світлана

Потенціал музейної педагогіки в контексті діагностики
та компенсації освітніх втрат..... 47

Дуднік Світлана, Зінченко Інна

Використання музейно-історичного
комплексу медичного коледжу
на шляху подолання освітніх втрат
у національно-патріотичному вихованні 50

Сгоров Віктор

Центр робототехніки з ініціативами залучення
талановитої молоді до науки в умовах війни..... 56

Іванець Оксана

Музейна педагогіка Державного політехнічного
музею імені Бориса Патона
в умовах війни 2023 року 65

Кічук Надія, Сич Юлія

Націоцентричний світогляд як пріоритет виховання студентства засобами музейної педагогіки..... 73

Коваленко Наталія

Наукова комунікація онлайн у середовищі Shorthand як інструмент для компенсації освітніх втрат..... 78

Малієнко Юлія

Навчальні віртуальні екскурсії як шлях подолання освітніх втрат в умовах війни 81

Новосьолова Валентина

Використання потенціалу музейного середовища як засобу дослідницької діяльності здобувачів освіти..... 85

Палійчук Олена

Подолання освітніх та навчальних втрат Національного заповідника «Хортиця» в умовах війни 88

Ревін Фрол

Організація наукових досліджень в освітньому просторі інтерактивних музеїв в умовах війни 94

Січков Дмитро

Інтеграція музейної педагогіки та STEM-орієнтованого підходу як спосіб подолання освітніх втрат 98

Стець Світлана

Музей — відчинені двері з минулого в майбутнє через трагічне сьогодні..... 101

Троценко Світлана

Музеї закладів загальної середньої освіти та позашкільної освіти міста Кривого Рогу в умовах дистанційного навчання..... 106

Цикало Ніна

Музей історії училища — центр
координації освітньо-виховної та
національно-патріотичної роботи 112

МІЖНАРОДНА ПІДТРИМКА ДІЯЛЬНОСТІ МУЗЕЇВ
УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ

Дунець Василь

«Досліджуй науку українською»: музейні програми
українською за кордоном 118

Маринич Світлана, Казначеева Людмила

Мистецтво в музеях: діяльність у період війни..... 121

ПРОБЛЕМА ЗБЕРЕЖЕННЯ ПАМ'ЯТОК КУЛЬТУРИ
І МУЗЕЇВ В УМОВАХ ВОЄННИХ ДІЙ:
ЕТИЧНО-ПЕДАГОГІЧНІ АСПЕКТИ

Бондар Ірина, Дука Дмитро

Зруйновані об'єкти культурної спадщини
Сумщини: збереження та реконструкція
в умовах війни 126

Русаченко Наталя

Діалектні матеріали як елемент віртуального
етнографічного музею 132

МУЗЕЙНІ ПРОЄКТИ НАУКОВО-ОСВІТНЬОГО
ЗМІСТУ В УМОВАХ ВІЙНИ

Беценко Тетяна, Пушкарьов Юрій

Музей бойової слави як осередок формування
національно свідомої особистості
майбутнього військовослужбовця 136

Бондаренко Вікторія

Онлайн-проект Педагогічного музею України
«Цей день в історії освіти» 139

Василишин Марія

Формування математичної
компетентності та компетентності
у галузі природничих наук,
техніки і технологій у музеях України
в умовах воєнного стану 142

Дрогобицький Ігор

Особливості виникнення
та діяльності Української народної
самооборони (літо — осінь 1943 р.)
в освітньо-виховній праці
на базі пластової оселі «Галицьке Опілля» 148

Железник Ольга

Музейна педагогіка в умовах війни:
з досвіду роботи СЗШ № 50
м. Львова та Львівського
історичного музею 150

Іванов Владислав

Музейні проекти в рамках
розвитку культури безпеки в умовах війни 155

Карчина Лариса

Перша Міжнародна літня наукова школа
з музейної педагогіки як приклад
музейного проекту науково-освітнього
змісту в умовах війни 159

Караманов Олексій

Музей як сучасний центр реабілітації і арттерапії..... 163

Коломієць Раїса

Педагогічна діяльність поета
Дмитра Кременія 167

Крутий Віталій

Проектна діяльність
Менського краєзнавчого музею
в умовах воєнного стану 171

Кудряк Віктор

Застосування технологій
штучного інтелекту в процесах
відновлення фотозображень 173

Мельник Наталія

Імена на скрижалях історії 177

Острякова Олександра

Особливості роботи з дітьми в умовах
воєнного стану (з досвіду Чернігівського
обласного художнього музею
імені Григорія Галагана) 180

**Охват Сергій, Савиченко Оксана,
Федорченко Вікторія**

Формування енергетичної грамотності
засобами музейної педагогіки:
ідейна концепція освітнього простору
«Науковий центр «Енергія» 184

Пальона Ольга

Онлайн-проект «Рушнікова скарбниця» —
досвід роботи Музею історії міста
Краматорської міської ради
в умовах воєнного стану 189

Піщова Марія

Культурні діалоги:
музейні проекти для гостей Полтави..... 193

Рябчук Софія

Музей звернений до людей..... 198

**Савченко Ірина, Кудляк Віктор,
Белан Тетяна, Мосенкіс Юрій, Димшиць Едуард,
Гальченко Максим, Савченко Ярослав**

Тематична виставка творчості
й мистецького шляху
Григорія Савовича Сковороди у штаб-квартирі
ЮНЕСКО до 300-річчя з дня його народження:
цифрові образи 204

Савчук Надія

Національно-патріотичне виховання
в умовах воєнного стану 211

Сапухіна Олена

Проектна діяльність музею техніки
в умовах сучасної освіти 218

Свириденко Денис

Інтерактивні музеї науки як середовище
реалізації теорій та практик наукової освіти 222

Соляник Тетяна

Реалізація музейних науково-освітніх проектів
в умовах війни (на прикладі
Художньо-меморіального музею І.Ю. Рєпіна)..... 226

Трощинська Олена

Онлайн-проекти НІКЗ «Чигирин»
у період воєнного стану..... 230

Удовиченко Ірина

Потенціал музеїв України у формуванні глобального метанаративу 236

Шваєнко Алла

Реалізація проєктів музею коледжу в умовах війни 244

Щепанський Віталій

Деколонізація музею: досвід Катару..... 250

з різних країн світу, створення україномовного освітнього контенту за кордоном та популяризація української мови у світі.

Використані джерела

1. Асадчева, Тетяна. (2022). МАН України готує україномовні версії програм для музею науки у Варшаві. Вечірній Київ. 26.05.2022. URL: <https://vechirniy.kyiv.ua/news/66893/>
2. Довгий, С.О. (ред.). (2022). Музейна педагогіка в умовах воєнного стану: збірник матеріалів Міжнародного круглого столу, м. Київ, 26 травня 2022 р. Київ: Національний центр «Мала академія наук України».
3. Міжнародний проєкт «Досліджуй науку українською» («Discover science in Ukrainian»). (2023). Мала академія наук України. URL: <https://man.gov.ua/contests/mizhнародnij-proyekt-doslidzhuj-nauku-ukrayinsskoju-discover-science-in-ukrainian>
4. Postępowania uchodźcze po III kwartale 2022 r. Urzędy Centralne: strona internetowa. URL: <https://www.gov.pl/web/udsc/postepowania-uchodzczce-po-iii-kwartale-2022-r>
5. Raport Specjalny: Uchodźcy z Ukrainy w Polsce. 2022. URL: https://ewl.com.pl/wp-content/uploads/2022/04/EWL_RAPORT_UCHODZCY_2022_EWL.pdf

МИСТЕЦТВО В МУЗЕЯХ: ДІЯЛЬНІСТЬ У ПЕРІОД ВІЙНИ

Маринич Світлана,

здобувач вищої освіти, 4 курс,
кафедра івент-індустрій, культурології та музеєзнавства,
Рівненський державний гуманітарний університет,
м. Рівне

lanamarunuch@gmail.com

Казначеева Людмила,

кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри
івент-індустрій, культурології та музеєзнавства,
Рівненський державний гуманітарний університет,
м. Рівне

kaznachejeva1710@gmail.com

Зпочатку повномасштабного вторгнення в Україну змінилися усі площини нашого життя — економічна, політична та соціальна сфери, культурний простір. Напад

Росії прискорив процес нашої самоідентифікації, загостривши проблему визначення того, що є українським.

Світова спільнота підтримала та підтримує українців в усіх сферах, у тому числі й у культурному та мистецькому секторі: реалізуються проекти, організовуються концерти та виставки українських митців, проводяться дискусії та форуми, ініціюються аукціони та продажі, провадяться інші культурні та мистецькі активності. Українські культурні інституції отримують максимальну підтримку від колег з усього світу, відбуваються творчі та професійні колаборації з колегами із сфери культурних та креативних індустрій, зокрема й музейної сфери.

Цінною є підтримка польських музеїв та музейників. Приміром, Гданський музей Другої світової війни з перших днів повномасштабного вторгнення надав місце для проживання та можливість працювати українським біженцям — фахівцям музейної сфери. Завдяки такій можливості у Гданському музеї відкрила свою виставку «Воєнний день» заступниця директора Національного музею історії України в період Другої світової війни Людмила Рибченко. Вона представила фотороботи, зроблені в Києві ранньою весною 2022 року — одразу після початку повномасштабного вторгнення (Берндт, 2023). Важливо, що Людмила Рибальченко також провела низку зустрічей та лекцій, де розповідала колегам та усім вільним слухачам про функціонування українських музеїв у важких воєнних умовах.

Столиця Польщі навесні 2023 року гостинно прийняла на зберігання картини відомих художників: цього разу це були роботи італійських та іспанських митців із фондів Музею Ханенків, що у Києві. Будівля музею постраждала від ракетних атак, було зруйновано фасад, і працівники музею, рятуючи музейні колекції, поклопотали про їх перевезення і надійне зберігання у сусідній та дружній нам країні (Через повномасштабну війну, 2022). До слова

сказати, така евакуація творів образотворчого мистецтва відбулася вже втретє.

Окрім міжнародної співпраці, музейні працівники не втомно працюють всередині країни. Вітчизняні музейні інституції національного, регіонального та місцевого рівнів віднаходять усі можливі канали задля голосної артикуляції та висвітлення подій, що відбуваються нині в Україні. Так, у Галереї протестного мистецтва Музею Майдану, що є однією з локацій Національного Меморіального комплексу героїв Небесної сотні — Музею Революції Гідності, експонується виставка фотохудожника Олександра Пархоменка та військової Ірини Рибаквої, «Соледар. Сіль. Війна», яка презентує відвідувачам виставки місто Соледар за мирних часів та періоду війни (Соледар. Сіль. Війна, 2022). Світлини, представлені фотомитцями, глибоко та проникливо пропонують глядачеві згадати безтурботне життя у мирному містечку та відчувати біль, жах та страхи війни, що розпочали наші північно-східні сусіди. Окремо «чіпляють за живе» портрети захисників — звичайних українців, які до війни не були військовими.

Цікаву виставку пропонує своїм глядачам Житомирський обласний літературний музей — там експонуються світлини французького фотомитця, кінорежисера-документаліста Жакі Леба. У своїх роботах, що зібрані під назвою «Україна очима француза», представлено фотографії, які митець зробив в Ірпені, Бородянці, Києві та інших містах. Кожна з цих робіт — крик про біль та страждання, які проживав та проживає народ України у часи страшної війни, розв'язаної росіянами (Україна очима француза, 2023).

Рівненський обласний краєзнавчий музей у рамках традиційного Музейного марафону у травні 2023 року залучив дітей та пропонує виставку їхніх робіт «Війна очима дітей», де діти через образотворче мистецтво, через творчість висловлювали свої емоції та переживання від обстрілів,

повітряних тривог та інших жахів війни (Рівненський обласний краєзнавчий музей, 2023).

Отже, у складних умовах війни вітчизняні музеї продовжують активно працювати, пропонуючи своїм відвідувачам через мистецтво прожити, усвідомити, зрозуміти ті страшні події, що відбуваються нині в Україні. Музейні працівники як всередині країни, так і на міжнародних музейних майданчиках презентують виставки, експозиції, інші музейні продукти. І вказані активності — це лише «крапля в морі» прикладів того, як вітчизняні музеї працюють в воєнних умовах, реалізують виставкову діяльність та інші форми робіт як в Україні, так і за кордоном; прикладів того, яку колосальну підтримку має у світі прагнення українців жити у вільній незалежній демократичній країні. І яку важливу роботу у цьому напрямі проводять вітчизняні музейні працівники та музейні інституції.

Використані джерела

1. Берндт, Гжегош. (2023). Україна сьогодні переживає досвід Польщі в період війни. URL: <http://surl.li/hfukl>
2. Рівненський обласний краєзнавчий музей. (2023). <http://museum.rv.gov.ua/>
3. Соледар. Сіль. Війна. (2022) Виставку відкрили у галереї протесаного мистецтва. URL: <https://maidanmuseum.org/uk/node/2476>
4. Україна очима француза. (2023) У Житомирі відкрилась виставка. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-culture/3679448-u-zitomiri-vidkrilas-vistavka-ukraina-ocima-francuza.html>
5. Через повномасштабну віну до Варшави на два роки перевезли картини з Київського музею Ханенків. (2022). URL: <https://zmina.info/news/cherез-povnomasshtabnu-vijnu-do-varshavy-na-dva-roky-perevezly-kartyny-z-kyyivskogo-muzeyu-hanenkiv/>

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

МУЗЕЙНА ПЕДАГОГІКА В НАУКОВІЙ ОСВІТІ: ОСВІТНІ ВТРАТИ В УМОВАХ ВІЙНИ

*Збірник матеріалів доповідей учасників
Міжнародного круглого столу*

Наша сторінка у Facebook
<https://cutt.ly/2TyzyJc>

Літературний редактор:
Видайчук Т. Л.

Обкладинка, верстання, дизайн:
Ладоня К. Ю., Буянова А. А.

Фотографії, представлені у збірнику,
зроблені в Музеї науки Малої академії наук України
(м. Київ)

Фотограф: Міщенко М.

Підписано до друку 06.10.2023 р. Зам. № 020623.
Формат 60x84 1/16. Гарнітура Droid Serif. Друк цифровий.
Папір офс. 80 г/м². Ум. друк. арк. 14,99.
Наклад 300 прим.

Видавництво: Національний центр
«Мала академія наук України»,
Кловський узвіз, буд. 8, м. Київ, 01021

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи:
ДК № 6999 від 04.12.2019